

Sygn. akt III AUa 304/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSA Beata Górską (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 12 stycznia 2016 r. w Szczecinie

sprawy A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wypłatę świadczenia - renty rodzinnej w drodze wyjątku

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 stycznia 2015 r. sygn. akt VII U 599/14

1. oddala apelację,
2. przyznaje adwokat I. Z. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w S. kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym,
3. odstępuje od obciążenia ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Romana Mrotek SSA Jolanta Hawryszko SSA Beata Górską

Sygn. akt III AUa 304/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 października 2013 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wstrzymał dalszą wypłatę renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku A. S., gdyż w ocenie organu rentowego, skoro już w 2001r. ubezpieczony nie

przedłożył zaświadczenia o kontynuowaniu nauki, to od 1 czerwca 2001 r. wypłata dokonywana była bez podstawy prawnej.

W odwołaniu od decyzji skarżący wskazał, że jest osobą całkowicie niezdolną do pracy i wypłata świadczenia powinna być kontynuowana.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych, wniósł o jego oddalenie w całości, z argumentacją jak w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 20 stycznia 2015 r., Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie i przyznał adwokat I. Z. od Skarbu Państwa – Sądowi Okręgowemu w Szczecinie kwotę 60 zł powiększoną o stawkę podatku VAT tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu.

Sąd I instancji wydał rozstrzygnięcie w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny i rozważania prawne.

A. S. urodził się (...) Jest jednym z ośmiorga dzieci W. S. zmarłego w grudniu 1996 r.

W. S. nie spełniał przesłanek do przyznania prawa do renty lub emerytury, wynikających z ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dlatego organ rentowy odmówił prawa do renty rodzinnej dzieciom zmarłego, w tym małoletniemu wówczas A. S.. Świadczenie to zostało przyznane przez Prezesa ZUS, jako świadczenie w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy, w najniższej wysokości, poczynając od 1997 r. Wypłaty świadczenia dokonywał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat P., wskazując daty końcowe spełniania warunków wyrażonych w art. 68 ustawy emerytalno-rentowej przez dzieci zmarłego.

Prawo do renty rodzinnej zostało przyznane A. S. do 1 września 2000 r., czyli do ukończenia przez niego 16-tego roku życia. Do tego momentu realizowana była wypłata świadczenia. W czerwcu 2001 r. przedstawił organowi rentowemu orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, skutkiem czego, poczynając od czerwca 2001 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ponownie przyznał prawo do renty rodzinnej, przedłużając je kolejnymi decyzjami.

W lutym 2007 r. wypłata została wstrzymana przez wzgląd na utratę uprawnień do pobierania renty rodzinnej. W marcu 2007 r. A. S. ponownie złożył w ZUS adresując do Prezesa ZUS wnioski o przyznanie renty rodzinnej w drodze wyjątku, dokumentując swoją sytuację materialną i rodzinną. Decyzją z dnia 19 kwietnia 2007 r. organ rentowy wznowił wypłatę renty rodzinnej, wskazując, że przysługuje do stycznia 2012 r.

Kolejną decyzją z 21 stycznia 2013 r., po rozpoznaniu wniosku o przyznanie prawa do renty rodzinnej, ZUS, uwzględniając fakt istnienia u A. S. całkowitej niezdolności do pracy przyznał mu prawo do wnioskowanego świadczenia do 30 czerwca 2017 r. Decyzją z dnia 2 października 2013 r. wypłata świadczenia została wstrzymana, gdyż organ rentowy uznał, że już od 2001 r. przyznanie renty w drodze wyjątku nie miało podstaw prawnych.

W ocenie Sądu Okręgowego, powyższa decyzja organu rentowego została podjęta w zgodzie z obowiązującym prawem. Zgodzić się należy z twierdzeniem, że już w 2001 r. brak było podstaw do wydania decyzji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o ponownym przyznaniu prawa do renty rodzinnej w drodze wyjątku. Istotne jest to, że już od 2001 r. kolejne decyzje przyznające powodowi prawo do renty rodzinnej w drodze wyjątku zostały wydane przez organ rentowy z rażącym naruszeniem prawa. Stosownie do art. 83 ustawy emerytalno-rentowej ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty i nie mogą ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Prezes ZUS może przyznać w drodze wyjątku świadczenie w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie. Względem renty rodzinnej przyznawanej w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy stosuje się odpowiednie przepisy tej ustawy o rencie rodzinnej, a w szczególności przepis art. 68. Zatem w pełni ma zastosowanie w stosunku do osoby uprawnionej do renty rodzinnej w drodze wyjątku granica wieku, do której przysługuje renta rodzinna określona w omawianym przepisie art. 68. Oznacza to, że osoba ubiegająca się o

prawo do renty rodzinnej w drodze wyjątku w pierwszym rzędzie musi spełniać przesłanki z art. 68 ustawy emerytalno-rentowej. Kolejnymi zaś warunkami jest niemożność podjęcia pracy i brak niezbędnych środków do utrzymania. Ocena czy ubiegający się o świadczenie w drodze wyjątku spełnia kryteria konieczne do jego otrzymania pozostawiona została nie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, ale jego Prezesowi, o czym wprost stanowi art. 83 w.w. ustawy. Oznacza to, że już po pierwszorazowym ustaniu prawa do renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku, a więc już w 2001 r., organ rentowy nie miał kompetencji do orzekania o przyznaniu tego prawa na dalszy okres. Już w 2001 r. organ rentowy winien był rozstrzygnąć to pozostawić Prezesowi ZUS, który każdorazowo rozpoznając wniosek dokonałby oceny, czy świadczenie w drodze wyjątku winno być przyznane czy nie. To znaczy, czy między innymi ubiegający się o to świadczenie wyjątkowe ma niezbędne środki utrzymania czy nie. Taka procedura z nieznanymi Sądowi Okręgowemu przyczyn już w 2001 r. nie została zastosowana. Organ rentowy wyręczając niejako Prezesa ZUS przyznał A. S. kolejnymi decyzjami prawo do świadczenia w drodze wyjątku, stwierdzając jedynie spełnienie przesłanek z art. 83 ustawy.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy w Szczecinie, na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c. oddalił odwołanie jako bezzasadne.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się ubezpieczony i wniósł apelację, zaskarżając wyrok w całości, zarzucając mu:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 83 ust. 1 w zw. z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) poprzez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w oddaleniu odwołania, pomimo iż zaskarżona decyzja o wstrzymaniu wypłaty renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku została wydana z naruszeniem w.w. przepisów w sytuacji, gdy A. S. stale i niezmiennie spełniał wymogi do otrzymywania renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku;

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 134 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w oddaleniu odwołania, pomimo iż zaskarżona decyzja o wstrzymaniu wypłaty renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku została wydana pomimo braku zaistnienia którejkolwiek z przesłanek wstrzymania świadczeń wymienionych w treści ww. przepisu.

Wskazując na powyższe, ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie w całości odwołania od decyzji organu rentowego, a w konsekwencji o uchylenie zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 2 października 2013 r. Ponadto, wniósł o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego zwrotu kosztów postępowania przed Sądami obu instancji, w tym kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu w urzędzie. Z ostrożności procesowej ubezpieczony wniósł o przyznanie pełnomocnikowi ustanowionemu z urzędu kosztów zastępstwa procesowego tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od ubezpieczonego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania. Sąd Apelacyjny podzielił również stan prawny wskazany jako podstawa rozstrzygnięcia.

Sąd Odwoławczy wskazuje, że w niniejszej sprawie kluczowe znaczenie ma to, w jakim trybie została przyznana A. S. renta rodzinna. Nie ulega wątpliwości, że W. S., ojciec A. S., nie spełniał przesłanek do przyznania mu prawa do renty lub emerytury wynikających z ustawy emerytalno-rentowej. Zatem nie można było przyznać A. S. na podstawie art. 65 albo art. 66 prawa do renty rodzinnej. Mając jednak na uwadze szczególne okoliczności, świadczenie to zostało przyznane przez Prezesa ZUS w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ustawy. Zgodnie z jego treścią ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą - ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek - podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Prezes Zakładu może przyznać w drodze wyjątku świadczenia w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie.

A. S. otrzymał prawo do renty rodzinnej do 1 września 2000 r. i do tego momentu realizowana była wypłata świadczenia. Z upływem jego 16-go roku życia wypłata renty rodzinnej została wstrzymana, ponieważ renta rodzinna została mu przyznana na podstawie art. 68 ust. 1 pkt 1 – „do ukończenia 16 lat”.

Następnie, po przedłożeniu dokumentów stwierdzających jego całkowitą niezdolność do pracy, renta została ponownie przyznana, jednakże nastąpiło to z naruszeniem przepisów. Sąd Apelacyjny podkreśla, że rozpatrywanie kolejnych wniosków ubezpieczonego o wznowienie wypłaty świadczenia przyznanego w drodze wyjątku winno być każdorazowo badane przez Prezesa ZUS, bowiem do jego kompetencji należy przyznawanie świadczeń w tym szczególnym trybie.

W zarzutach apelujący wskazał, że A. S. stale i niezmiennie spełniał wymogi do otrzymywania renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku. Należy jednak podkreślić, że renta rodzinna została przyznana A. S. przez Prezesa ZUS do 1 września 2000 r., czyli na okres do ukończenia 16-go roku życia przez ubezpieczonego (art. 68 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalno-rentowej). Upływ oznaczonego wieku implikuje skutek w postaci braku uprawnienia do dalszego pobierania świadczenia. Sąd Apelacyjny podkreśla, że sam fakt, iż A. S. spełniał przesłanki wynikające z art. 68 ust. 1 pkt 3 do otrzymywania renty rodzinnej, tj. jest całkowicie niezdolny do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, nie może uzasadniać niejako automatycznego przedłużenia prawa do renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku. Gdy doszło do zmiany okoliczności, choćby wciąż uzasadniającej przyznanie renty rodzinnej, Prezes ZUS musi każdorazowo ocenić sytuację, uwzględniając art. 83 w zw. z art. 68.

W przedmiotowej sprawie kolejne decyzje o wznowieniu wypłaty omawianego świadczenia podjął organ rentowy, będący nieuprawnionym do tego podmiotem. Zatem poczynawszy od czerwca 2001 r. wydane zostały bez podstawy prawnej, z naruszeniem przepisów ustawy emerytalno-rentowej.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 134 ust. 1 ustawy emerytalno-rentowej,

Sąd Apelacyjny wskazuje, że zgodnie z jego treścią, wypłatę świadczeń wstrzymuje się, jeżeli:

- 1) powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa;
- 2) osoba pobierająca świadczenia mimo pouczenia lub żądania organu rentowego nie przedłoży dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń;
- 3) osoba uprawniona do świadczeń nie poddała się badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu, bez uzasadnionych przyczyn, mimo wezwania organu rentowego;
- 4) okaże się, że prawo do świadczeń nie istniało;
- 5) świadczenia nie mogą być doręczone z przyczyn niezależnych od organu rentowego.

Apelujący utrzymywał, że zaskarżona decyzja o wstrzymaniu wypłaty renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku została wydana pomimo braku zaistnienia którejkolwiek z przesłanek wstrzymania świadczeń wymienionych w treści ww. przepisu. Jest to zarzut oczywiście chybiony. Sąd Odwoławczy wskazuje, że decyzja o wstrzymaniu wypłaty renty

rodzinnej w drodze wyjątku została wydana przez wzgląd na to, iż okazało się, że prawo do świadczenia nie istniało, o czym stanowi ust. 1 pkt 4 przedstawionego wyżej artykułu, bowiem przyznał je podmiot nieposiadający do tego umocowania.

Reasumując, zarzuty podniesione w apelacji okazały się nieuzasadnione. Orzeczenie wydane przez Sąd I instancji odpowiada obowiązującemu prawu i brak jest podstaw do jego zmiany. Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego.

W sprawie ubezpieczony był reprezentowany przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu, któremu zasądzono wynagrodzenie na podstawie § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) i § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800).

Mając na względzie trudną sytuację materialną ubezpieczonego, Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążenia go kosztami zastępstwa procesowego, na podstawie art. 102 k.p.c.

SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka – Szkibiel SSA Beata Górka